

Ulla Ruppel: Die Staatliche Europaschule Berlin (SESB)

Ωρολόγιο πρόγραμμα: Αριθμός και κατανομή ωρών στις τάξεις του ΚΕΣΒ συμπεριλαμβανομένης και της προσχολικής.

Εβδομαδιαίες ώρες ανά τάξη

γνωστικές περιοχές νηπαγωγείο ενιαία συγκεντρωτική διδασκαλία ανεξάρτητα μαθήματα διδασκόμενα μαθήματα

	1	2	3	4	5	6	
πρώτη γλώσσα	78	78	6	6	5	5	1 πρώτη γλώσσα δεύτερη γλώσσα
δεύτερη γλώσσα	32	43	6	6	5	5	
μαθηματικά αισ. αγωγή / μουσική	10 ²				5	5	μαθηματικά αισ. αγωγή/ μουσική βιολογία
					3	3	
	2	1					
μελέτη περιβάλλοντος					1	2	γεωγραφία
					2	2	ιστορία/κοινωνιο- λογία ξένη γλώσσα γυμναστική
γυμναστική							
ώρες συνολικά: προσχολική αγωγή ενιαία συγκ. διδ/λία διδασκαλία σε ανε- ξάρτητα μαθήματα	21		22 23 25 27			30 30	
Ενισχυτική διδασκα- λία για όλες τις τάξεις ³	2	2	2	2	2	2	Ενισχυτική διδασκαλία για όλες τις τάξεις

(Ins Griechische übersetzt von Kostas Tirovolas)

¹ μάθημα σε χωριστές ομάδες.

² με ίδια αναλογία μαθημάτων και για τις δύο γλώσσες.

³ ως επί το πλείστον για να καλυφθούν αδυναμίες στις μητρικές γλώσσες.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ¹

Στην Αυστραλία λειτουργούν τα είκοσι τελευταία χρόνια ‘‘Ελληνικά Ημερήσια Σχολεία’’ (ΕΗΣ) με δίγλωσσα προγράμματα.

Το σχολικό έτος 1997/98 λειτουργούσαν σ’ όλη της Αυστραλία 11 ημερήσια δίγλωσσα σχολεία στα οποία φοιτούσαν 4.994 μαθητές από τους οποίους 1.000 προέρχονταν από διεθνικούς (μικτούς) γάμους και 665 ήταν αλλοεθνείς.

Η κατανομή των 11 σχολείων στις διάφορες πολιτείες της Αυστραλίας, καθώς και η εθνοτική σύνθεση του πληθυσμού φαίνεται από τον ακόλουθο πίνακα.

ΠΟΛΙΤΕΙΑ	Αριθμός	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός
	σχολείων	μαθητών	Διεθνικών	Διεθνικών	Αλλοεθνών	Αλλοεθνών
Νέα Νότια Ουαλία	3	1,998	23%	460	12%	240
Βικτώρια	3	2,107	23%	485	12%	253
Κουησλάνδη	0	0	0%	0	0%	0
Νότια Αυστραλία	2	477	21%	100	18%	86
Δυτική Αυστραλία	1	163	16%	26	53%	86
Τασμανία	0	0		0		0
Βόρεια Επιχράτεια (Prè - School)	1	121		0		0
Επιχράτεια Πρωτεύουσας (Prè - School)	1	128		0		0
ΣΥΝΟΛΟ	11	4,994	21%	1,070	13%	665

Αριθμός μαθητών των Ελληνικών Ημερήσιων Σχολείων
Πηγή: Έρευνα Παιδεία Ομογενών (1998) Α. Τάμης

Αν η αύξηση ή η μείωση του μαθητικού πληθυσμού αποτελεί δείκτη για την πρόοδο των ημερήσιων σχολείων, τότε πρέπει να δεχτούμε ότι αυτά προοδεύουν, δεδομένου ότι την τελευταία πενταετία υπερδιπλασιάστηκε ο αριθμός.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο Τάμης (1998) στην έκθεσή του, ο αριθμός στα 11 σχολεία ανήρχετο το 1988 σε 2.065 μαθητές, το 1992 σε 3.116 και το 1997 σε 4.994.

Φορέας και δομή

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα, δύο από τα ημερήσια δίγλωσσα εκπαιδευτήρια αναφέρονται στην προσχολική αγωγή. Από τα υπόλοιπα, κάποια συμπεριλαμβάνουν

¹ Οι αναλύσεις που ακολουθούν στηρίζονται κατά κύριο λόγο στη σχετική μελέτη του Α. Τάμη, η οποία συντάχθηκε κατ’ ανάθεση στα πλαίσια του έργου ‘‘Παιδεία Ομογενών’’.

και τις δύο βαθμίδες (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια) και κάποια άλλα μόνο τη μία.

Ως προς τη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία, τα ημερήσια σχολεία δεν διαφοροποιούνται από τα δημόσια σχολεία. Με εξαίρεση, ίσως, το Κολέγιο του Αγίου Ιωάννη στη Μελβούρνη, όπου η εκκλησιαστική παρουσία είναι έντονη, τα λοιπά σχολεία λειτουργούν χωρίς να δέχονται από τους φορείς τους ιδιαίτερα έντονες διοικητικές παρεμβάσεις.

Φορείς των ημερήσιων δίγλωσσων σχολείων είναι είτε η Ελληνική Ορθόδοξος Εκκλησία, είτε οι Ελληνικές Κοινότητες.

Χρηματοδότηση

Τα σχολεία είναι αναγνωρισμένα από τις αυστραλιανές πολιτειακές κυβερνήσεις και επιχορηγούνται. Εντούτοις, οι γονείς που στέλνουν τα παιδιά τους σ' αυτά τα σχολεία υποχρεούνται να καταβάλλουν 2.800-3.500 αυστραλιανά δολάρια δίδακτρα, κάθε έτος. Ένα ποσό που δεν θεωρείται ιδιαίτερα υψηλό, αν συγκριθεί με τα ανερχόμενα σε 9.000-12.000 δολάρια δίδακτρα των αγγλικανικών σχολείων.

Σύνθεση μαθητικού πληθυσμού

Τα ημερήσια σχολεία της Αυστραλίας χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: στα σχεδόν αμιγή ελληνικά, στα οποία ο αριθμός των αλλοεθνών μαθητών δεν ξεπερνά το 12-15% και στα εθνοτικά μικτά, όπου ο αριθμός των αλλοεθνών ανέρχεται στα 50% ή και στα 68%, όπως συμβαίνει στο Alphington Grammar School, φορέας του οποίου είναι η Ελληνική Κοινότητα της Μελβούρνης.

Εκπαιδευτικό προσωπικό

Το εκπαιδευτικό προσωπικό αποτελείται από Αυστραλούς εκπαιδευτικούς και από Έλληνες, οι οποίοι σε μεγάλο ποσοστό είναι γεννημένοι στην Αυστραλία και έχουν σπουδάσει στα τριτοβάθμια ιδρύματά της. Ιδιαίτερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση διδάσκουν την ελληνική αυστραλογεννημένες και αυστραλοσπουδασμένες (Ελληνο-αυστραλέζες) δασκάλες.

Σε αντίθεση με τις ευρωπαϊκές χώρες στην Αυστραλία, - καθώς και στις Η.Π.Α. και στον Καναδά- οι ελλαδίτες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί αποτελούν μια μικρή μειοψηφία. Το σχολικό έτος 1997/98 υπηρέτουσαν σ' όλη την Αυστραλία 59 ελλαδίτες εκπαιδευτικοί (43 δάσκαλοι και 16 καθηγητές). Οι ελλαδίτες αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί διδάσκουν κατά κανόνα στα απογευματινά ή Σαββατιανά τμήματα διδασκαλίας της ελληνικής και σπανιότερα στα ημερήσια σχολεία. Σε περίπτωση που τοποθετηθούν σε ημερήσια σχολεία λειτουργούν κατά κανόνα ως 'βοηθοί' και δεν αναλαμβάνουν αυτόνομα κάποια τάξη. Αυτό το status των ελλαδιτών εκπαιδευτικών σε συνδυασμό με την ανεργία των ομογενών, καθώς και με άλλους παράγοντες τροφοδοτούν μικροαντιπαλότητες μεταξύ ελλαδιτών και ομογενών εκπαιδευτικών.

Χρόνος λειτουργίας των σχολείων

Παρόμοια με τα δίγλωσσα σχολεία στο Κεμπέκ του Καναδά και στο Βερολίνο της Γερμανίας, τα ημερήσια σχολεία στην Αυστραλία λειτουργούν σε ολόήμερη βάση.

Ωρολόγια και Αναλυτικά Προγράμματα

Τα ημερήσια δίγλωσσα σχολεία δημιουργήθηκαν για να καλλιεργήσουν την ελληνομάθεια και την ελληνικότητα των μαθητών τους, οι οποίοι κατά τη δεκαετία του 1980 ήταν κυρίως ελληνικής καταγωγής.

Έτσι, αρχικά το ελληνόγλωσσο μέρος του προγράμματος ανήρχετο σε 10 ώρες τη βδομάδα και περιελάμβανε εκτός από τη Γλώσσα, τα μαθήματα της Ιστορίας, της Γεωγραφίας και των Θρησκευτικών.

Η αλλαγή, όμως, του μαθητικού πληθυσμού όχι τόσο λόγω της εθνοτικής του προέλευσης, όσο λόγω των γλωσσικών του προϋποθέσεων (μονόπλευρη διγλωσσία με κυριαρχία της αγγλικής), οδήγησε κατά τη δεκαετία του '80 στη μείωση του ελληνόγλωσσου προγράμματος από 10 σε 6 ώρες, για να μειωθούν και αυτές κατά τη δεκαετία του '90 σε 4 ώρες εβδομαδιαίως. Έτσι, σήμερα το ελληνόγλωσσο πρόγραμμα περιορίζεται στην ελληνική γλώσσα στα Θρησκευτικά και σε μουσικο-χορευτικές δραστηριότητες.

Όπως μάλιστα μας πληροφορεί ο Τάμης στην έκθεσή του, στις δύο τελευταίες τάξεις του 'Λυκείου' η ελληνική δεν είναι καν υποχρεωτικό μάθημα. Εντούτοις, 83% των ελληνικής καταγωγής μαθητών αυτών των τάξεων επιλέγουν την ελληνική ως μάθημα επιλογής για την εισαγωγή τους στα ΑΕΙ. Αντίθετα, από τους αλλοεθνείς μαθητές των ίδιων τάξεων η ελληνική επιλέγεται μόνο κατά 9%.

Η εξέλιξη αυτή φαίνεται να ανάγεται στην αρχική στρατηγική των φορέων που δεν είχαν ένα σαφώς οριοθετημένο Πρόγραμμα Σπουδών, το οποίο θα είχε ως στόχο τη διγλωσσία, αλλά προσαρμόζαν σταδιακά το πρόγραμμα στις προϋποθέσεις των μαθητών. Αντί, δηλαδή, να οδηγήσουν τους μαθητές, μέσα από κατάλληλα προγράμματα, στην κατάκτηση της διγλωσσίας, προσαρμόσαν το πρόγραμμα στη μονόπλευρη διγλωσσία των μαθητών.

Από τις παραπάνω αναλύσεις προκύπτει ότι τα ημερήσια δίγλωσσα σχολεία της Αυστραλίας έχουν χάσει σε μεγάλο βαθμό τον αρχικό τους διγλωσσικό χαρακτήρα και λειτουργούν προσανατολιζόμενα όλο και περισσότερο στη λογική των κρατικών μονόγλωσσων σχολείων. Διαφοροποιούνται, όμως, απ' αυτά α) ως προς τη συστηματική διδασκαλία της ελληνικής, από την προσχολική τάξη έως και την τελευταία τάξη του Λυκείου, και β) ως προς την πρόθεση των φορέων τους και την προσπάθεια των διευθύνσεών τους και του προσωπικού τους να δημιουργούν ένα 'ελληνοπρεπές' κλίμα στο σχολείο, πράγμα που φαίνεται να επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό.

Το κυβερνητικό (κρατικό) σχολείο North Lalor

Το σχολικό έτος 1997/98 το μόνο σχολείο που λειτούργησε στη λογική των Ισχυρών

Διγλωσσων Προγραμμάτων ήταν το κρατικό σχολείο North Lalor στη Μελβούρνη.

Η ελληνίδα δασκάλα Πάμελα Κούσια, η οποία διδάσκει σ' αυτό το σχολείο και που έλαβε μέρος στο επιμορφωτικό σεμινάριο από 28-12-97 μέχρι 18-1-98 στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, περιέγραψε το δίγλωσσο πρόγραμμα αυτού του σχολείου ως ακολούθως:

Πάμελα Κούσια

Το Δίγλωσσο Πρόγραμμα του Lalor North Primary School

Το δίγλωσσο πρόγραμμα του Lalor North ξεκίνησε πριν από 20 χρόνια και συνεχίζει την λειτουργία του μέχρι σήμερα.

Η φιλοσοφία του έγκειται στο ότι οι μαθητές διδάσκονται τα ελληνικά και τα αγγλικά σε ισότιμη βάση και, συνεπώς, και οι δύο γλώσσες χρησιμοποιούνται ως μέσο για να διδαχθούν τα μαθήματα που προβλέπει το Υπουργείο Παιδείας της Βικτώριας.

Οι ώρες διδασκαλίας σε κάθε τάξη είναι 24.

Οι 3 ώρες διατίθενται σε ειδικά μαθήματα, όπως: κομπιούτερς, τεχνικά, τεχνολογία (Computers, Arts, Technology).

Οι υπόλοιπες 21 ώρες μοιράζονται σε δύο εκπαιδευτικούς, τον ελληνόφωνο και τον αγγλόφωνο.

Το Υπουργείο Παιδείας προβλέπει να διδάσκονται 4 ενότητες το χρόνο. Η κάθε ενότητα καλύπτεται στη διάρκεια ενός τριμήνου. Μέσα από την ενότητα-θέμα (π.χ. το διάστημα) διδάσκεται η Γλώσσα (speaking, listening, reading, writing), Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες κτλ.

Η μισή ύλη καλύπτεται έχοντας ως μέσο επικοινωνίας (διδασκαλία) τα ελληνικά και η υπόλοιπη ως μέσο τα αγγλικά.

Τα παιδιά που παρακολουθούν το πρόγραμμα είναι 80 και χωρίζονται στις εξής τάξεις:

- Νήπια
- Πρώτη - Δευτέρα
- Τρίτη - Τετάρτη
- Πέμπτη - Έκτη

Οι δάσκαλοι που διδάσκουν είναι τέσσερις. Δύο ελληνόφωνοι και δύο αγγλόφωνοι.

Τα περισσότερα παιδιά προέρχονται από Έλληνες γονείς ή τουλάχιστον ένας από τους γονείς τους είναι Έλληνας. Όταν έρχονται στο σχολείο, μπορούν να επικοινωνούν στα ελληνικά, αν και η ικανότητά τους να χρησιμοποιούν τα αγγλικά είναι πιο ανεπτυγμένη.

Όσον αφορά, το υλικό που χρησιμοποιείται υπάρχουν αρκετά προβλήματα. Επειδή πρέπει να ακολουθούνται συγκεκριμένα προγράμματα και να καλύπτεται συγκεκριμένη ύλη, είναι οι εκπαιδευτικοί αναγκασμένοι να χρησιμοποιούν αγγλικά βιβλία και να τα μεταφράζουν. Αυτό προϋποθέτει καθημερινή εργασία του εκπαιδευτικού.

Η.Π.Α¹

Τα Δίγλωσσα Προγράμματα Σπουδών στις Η.Π.Α μπορούν να καταταγούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Στα Προγράμματα Σπουδών των Ημερήσιων Δίγλωσσων Σχολείων και σ' εκείνα που είναι ενταγμένα στο Πρόγραμμα Σπουδών και κρατικών σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το σχολικό έτος 1997/98 λειτουργούσαν στις Η.Π.Α 18 Ημερήσια Σχολεία (ΗΣ) κατανεμημένα γεωγραφικά και κατά βαθμίδα εκπαίδευσης ως ακολούθως:

	Νέα Υόρκη	Ιλλινόις	Μασσαχουσέτη	Καλιφόρνια	Φλόριδα	Τέξας	Σύνολο
Αρ. σχολείων	11	3	1	1	1	1	18
Προσχ. Κέντρα	7	1		1	1	1	11
Νηπιαγωγεία	11	3	1	1	1	1	18
Δημοτικά	11	3	1	1	1	1	18
Γυμνάσια	11	3		1	1		16
Λύκεια	2						2
Αρ. μαθητών	3000	400	150	350	150	350	4400

Φορείς και δομή

Ως προς τη δομή και τη λειτουργία τους τα Ημερήσια Σχολεία (ΗΣ) των ελληνικών παροικιών στις Η.Π.Α. δεν διαφοροποιούνται σημαντικά από τα δημόσια σχολεία δεδομένου ότι λειτουργούν με έγκριση των πολιτειακών εκπαιδευτικών υπηρεσιών και σύμφωνα με την κείμενη αμερικανική νομοθεσία και παρέχουν στους μαθητές τους την ίδια εκπαίδευση που παρέχουν και τα δημόσια σχολεία. Διαφοροποιούνται, όμως, απ' αυτά ως προς το ελληνόγλωσσο μέρος του προγράμματος και ως προς το φορέα.

Φορέας των ΗΣ είναι η Αρχιεπισκοπή, ή ακριβέστερα η εκάστοτε Εκκλησιαστική Κοινότητα της Αρχιεπισκοπής Αμερικής.

Η διοικητική δομή των ΗΣ, καθώς και των απογευματινών και Σαββατιανών Τμημάτων έχει ως εξής:

1. Επίπεδο Σχολείου: Διευθυντής και Ιερατικός προϊστάμενος.
2. Επίπεδο Κοινότητας: Σχολική Επιτροπή, Κοινοτικό Συμβούλιο, Ιερατικός προϊστάμενος.
3. Επίπεδο Επισκοπής: Επισκοπικό Συμβούλιο, Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Επισκοπής, Επίσκοπος.
4. Επίπεδο Αρχιεπισκοπής: Διεύθυνση Παιδείας Αρχιεπισκοπής, Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο, Αρχιεπίσκοπος.

¹ οι αναλύσεις που ακολουθούν στηρίζονται κυρίως στις σχετικές εκθέσεις των Παπαδόπουλος, Σιόλας και Σπυριδάκης οι οποίες συντάχθηκαν κατ'ανάθεση στα πλαίσια του έργου "Παιδεία Ομογενών".

Χρηματοδότηση

Τα ΗΣ χρηματοδοτούνται κατά 60% από τις Εκκλησιαστικές Κοινότητες (που είναι και οι φορείς) και κατά 40% από τους γονείς. Τα δίδακτρα που πληρώνουν οι οικογένειες ανέρχονται ετησίως σε περίπου 3000 \$. Αυτό το ποσό δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό. Ωστόσο, είναι σημαντικό αν ληφθεί υπόψη ότι στα δημόσια κρατικά σχολεία δεν καταβάλλονται καθόλου δίδακτρα.

Σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού

Με ελάχιστες εξαιρέσεις, π.χ στο ΗΣ στην Κορώνα της Νέας Υόρκης, ο μαθητικός πληθυσμός των ΗΣ είναι ελληνικής καταγωγής. Το 95% των μαθητών έχουν γεννηθεί στην Αμερική, συχνά από μικτό γάμο. (Σήμερα οι μικτοί γάμοι ξεπερνούν το 60% των κατά έτος τελουμένων γάμων).

Η ελληνική καταγωγή των μαθητών δεν συνεπάγεται, όμως, και υψηλή κατοχή της ελληνικής γλώσσας. Σύμφωνα με τις σχετικές εκθέσεις των μελών της Ομάδας Εργασίας από τις Η.Π.Α. (βλ. τόμο 3,18) 15% των μαθητών των ΗΣ έρχονται στο σχολείο χωρίς καθόλου γνώσεις στην ελληνική, 45% έχουν “φτωχές γνώσεις” και 40% χειρίζονται με ευχέρεια την ελληνική.

Εκπαιδευτικό προσωπικό

Σε αντίθεση με τα απογευματινά και τα Σαββατιανά Τμήματα, όπου διδάσκουν αρκετοί εκπαιδευτικοί χωρίς διδασκαλική κατάρτιση, στα ΗΣ εργάζονται Αμερικανοί και Έλληνες προσοντούχοι εκπαιδευτικοί. Αυτό εξάλλου είναι μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την έγκριση και αναγνώριση των ΗΣ από την αμερικανική πλευρά.

Στις Η.Π.Α δεν συναντούμε ελλαδίτες αποσπασμένους εκπαιδευτικούς, κυρίως λόγω της εκπαιδευτικής πολιτικής της Αρχιεπισκοπής, που δεν ευνοεί την απόσπαση εκπαιδευτικών από την Ελλάδα στα σχολεία της.

Οι διδάσκοντες του ελληνόγλωσσου σκέλους του προγράμματος είναι, ωστόσο, εκπαιδευτικοί (δάσκαλοι και φιλόλογοι) που έχουν κατά κανόνα αποφοιτήσει από ελλαδικά ανώτερα και ανώτατα ιδρύματα, και που διδάσκουν στα ΗΣ ως υπάλληλοι των σχολικών φορέων.

Ωρολόγια και Αναλυτικά Προγράμματα

Ο αυξημένος αριθμός ωρών, λόγω του ελληνόγλωσσου σκέλους του προγράμματος, οδηγεί στην διαφοροποίηση της διδακτικής αξιοποίησης του χρόνου των ΗΣ, σε σύγκριση με τα δημόσια σχολεία.

Αναφορικά με το Α.Π., όμως, τα ΗΣ δεν διαφοροποιούνται σημαντικά από τα δημόσια, επειδή, ως προς το κυρίαρχο αγγλόγλωσσο σκέλος, ακολουθούν το ίδιο πρόγραμμα.

Το ελληνόγλωσσο μέρος του προγράμματος περιορίζεται στη διδασκαλία της ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας και στη διδασκαλία των Θρησκευτικών και στοιχείων από την Ιστορία και Γεωγραφία.

Το Α.Π. για το ελληνόγλωσσο μέρος του προγράμματος εκπονήθηκε τη δεκαετία του 1970 και θεωρείται σήμερα ξεπερασμένο. Πρόσφατες προσπάθειες για κατάρτιση ενός νέου σύγχρονου Α.Π. δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί.

Το ισχύον, αλλά μη εφαρμοζόμενο, Α.Π. χωρίζεται σε δύο τετραετείς κύκλους. Στον πρώτο δίνεται έμφαση στη διδασκαλία της ελληνικής ως Γ2 και στον δεύτερο στη διδασκαλία της Ιστορίας και των Θρησκευτικών.

Η κατάσταση που επικρατεί σήμερα στα ΗΣ, καθώς και στα απογευματινά, σχετικά με την ελληνόγλωσση διδασκαλία είναι συγκεχυμένη και η επιτυχία της διδασκαλίας - μάθησης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη φαντασία, την εργατικότητα και τη συνέπεια του κάθε εκπαιδευτικού. Η κατάσταση αυτή γίνεται ακόμα δυσκολότερη αν ληφθεί υπόψη ότι η έλλειψη κατάλληλου διδακτικού υλικού αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα εκπαιδευτικά προβλήματα και στις Η.Π.Α.

Δίγλωσσα Προγράμματα στο κρατικό σύστημα

Εκτός από τα Ημερήσια Δίγλωσσα Σχολεία, λειτουργούν και στο κρατικό εκπαιδευτικό σύστημα δίγλωσσα (αμερικανο-ελληνικά) προγράμματα, τα οποία εστιάζονται κυρίως στην περιφέρεια 30, Queen, στη Νέα Υόρκη.

Εκτιμάται ότι το σχολικό έτος 1997/98 400 μαθητές ελληνικής καταγωγής παρακολουθούσαν ελληνόγλωσσα προγράμματα σε έξι σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην παραπάνω περιφέρεια.

Στην ευρύτερη περιοχή της Νέας Υόρκης στο New Jersey και στο Connecticut ο αριθμός των μαθητών που μαθαίνουν ελληνικά στο κρατικό σύστημα ανήρχετο κατά το τρέχον σχολικό έτος 1997/98 σε περίπου 970 μαθητές.

Τα προγράμματα αυτά ανάγονται σε μια παλαιότερη εκπαιδευτική πολιτική που στόχευε στην ένταξη των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών στο αμερικάνικο εκπαιδευτικό σύστημα. Γι' αυτό οι μαθητές διδάσκονται εκτός από τη γλώσσα, και μέρος της ύλης άλλων γνωστικών αντικειμένων και στις δύο γλώσσες.

Τα συγκεκριμένα δίγλωσσα προγράμματα δίδουν την ευκαιρία σε ορισμένους μαθητές να διδάσκονται στα πλαίσια του "κανονικού" προγράμματος και την ελληνική, φαίνεται, όμως, ότι δεν αποτελούν πλέον προτεραιότητα ούτε για την ελληνική ούτε για την αμερικάνικη πλευρά.

Σύνοψη

Συνοψίζοντας μπορούμε να διαπιστώσουμε τα ακόλουθα ως προς τη λειτουργία Δίγλωσσων Σχολείων στις ελληνικές παροικίες στο εξωτερικό.

* Με εξαίρεση το Κρατικό Ευρωπαϊκό Σχολείο του Βερολίνου, **φορέας** των σχολείων είναι κάποια παροικιακή οργάνωση (Κοινότητα, Εκκλησία).

* Η **δομή** των σχολείων είναι εκείνη του κρατικού συστήματος των χωρών υποδοχής.

* Η **χρηματοδότηση** των σχολείων διασφαλίζεται κατά κανόνα από τον φορέα, τους

γονείς, τη χώρα υποδοχής και λιγότερο από την Ελλάδα, που συνήθως αποσπά δασκάλους σ' αυτά τα σχολεία.

* Ο **μαθητικός πληθυσμός** συνήθως είναι αμιγής, έχουμε όμως και αρκετές περιπτώσεις όπου ο μαθητικός πληθυσμός είναι μικτός.

* Το **διδασκτικό προσωπικό**, κατά κανόνα, αποτελείται από δασκάλους της χώρας υποδοχής και από Έλληνες δασκάλους, ομογενείς ή και αποσπασμένους.

* Τα υπάρχοντα Δίγλωσσα Σχολεία λειτουργούν, λόγω του αυξημένου αριθμού ωρών, ως **ολοήμερα** σχολεία.

* Τα **Αναλυτικά Προγράμματα** των σχολείων είναι εκείνα των χωρών υποδοχής σ' ό,τι αφορά τη διδασκαλία στη γλώσσα της εκάστοτε χώρας υποδοχής.

Για το ελληνόγλωσσο μέρος του προγράμματος εφαρμόζονται τα ελλαδικά προγράμματα σε μια διαφοροποιημένη μορφή ή καταβάλλεται προσπάθεια δημιουργίας νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων.

Πάντως, το ασθενές σημείο όλων των Δίγλωσσων Σχολείων φαίνεται να είναι το Αναλυτικό Πρόγραμμα για το ελληνόγλωσσο μέρος του προγράμματός του.

Ένα δεύτερο μεγάλο πρόβλημα είναι η έλλειψη κατάλληλου ελληνόγλωσσου **διδασκτικού υλικού**.

Αυτό σημαίνει ότι σ' αυτά τα δύο σημεία πρέπει να υπάρξουν άμεσες βελτιωτικές παρεμβάσεις.

Ο **αλφαριθμητισμός** στις δύο γλώσσες επιχειρείται άλλοτε συγχρόνως (παράλληλος αλφαριθμητισμός π.χ. Μόντρεαλ, Λαβάλ) και άλλοτε διαδοχικά (διαδοχικός αλφαριθμητισμός π.χ. Βερολίνο). Και ως προς αυτό το σημείο φαίνεται να είναι αναγκαίες περαιτέρω μελέτες.

Ως προς τη **στρατηγική στοχοθεσία** των Δίγλωσσων Σχολείων διαπιστώνουμε ότι αυτή δεν είναι πάντα σαφώς διατυπωμένη. Τα Δίγλωσσα Σχολεία της Αυστραλίας, για παράδειγμα, επιδιώκουν από τη μια την καλλιέργεια της ελληνικότητας (όπως αυτή κατανοείται κάθε φορά και σε κάθε χώρα) και από την άλλη αφήνουν το κυρίαρχο συνθετικό στοιχείο της ελληνικότητας, την ελληνική γλώσσα, να συρρικνώνεται σταδιακά.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, ένα δίγλωσσο πρόγραμμα δεν έχει οπωσδήποτε ως τελικό στόχο τη διγλωσσία. Μπορεί να έχει μεταβατικό χαρακτήρα και να στοχεύει στην τελική επικράτηση της μιας από τις δύο γλώσσες.

Αυτό σημαίνει ότι, εάν οι παροικιακοί φορείς των Δίγλωσσων Σχολείων στο εξωτερικό έχουν ως τελικό, στρατηγικό στόχο τη διγλωσσία, τότε θα πρέπει σε αρκετές περιπτώσεις να αναμορφώσουν τα Προγράμματα Σπουδών των σχολείων τους.

3. Αναγκαιότητα ίδρυσης Δίγλωσσων Σχολείων στη Γερμανία

Η ιστορία της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Γερμανία είναι πρόσφατη και δεν έχει αποτελέσει ακόμα αντικείμενο ανάλυσης των ιστορικών της εκπαίδευσης. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην διαθέτουμε ακόμα επιστημονικά τεκμηριωμένη ιστορική γνώση, και τα μέλη της Ομάδας Εργασίας, για την κατάρτιση Σχεδίου Ίδρυσης Δίγλωσσων Σχολείων στη Γερμανία, να είναι αναγκασμένα να προβαίνουν σε δικές τους εκτιμήσεις και αναλύσεις.

Σύμφωνα, λοιπόν με τις δικές μας εκτιμήσεις, το δυσάρεστο στην περίπτωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Γερμανία είναι ότι η δόμηση και εδραίωσή της συμπίπτουν με τη δικτατορία των συνταγματαρχών στην Ελλάδα. Οι χουντικές κυβερνήσεις προσπάθησαν επί επτά έτη να χρησιμοποιήσουν τις διάφορες μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης ως μηχανισμούς προώθησης του “πιστεύω” τους.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την εκάστοτε στάση των γερμανικών Υπουργείων Παιδείας και των αντιστάσεων που δημιουργήθηκαν σταδιακά στις παροικιακές οργανώσεις, και ιδιαίτερα στις Ελληνικές Κοινότητες, δημιούργησαν ένα κακό προηγούμενο, το οποίο κληρονόμησαν οι κυβερνήσεις της μεταπολίτευσης.

Οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας προσπάθησαν – μέσω των ελληνικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών στην Ελληνική Πρεσβεία στη Βόννη και στα προξενία – να προωθήσουν κατά την περίοδο 1975-1981 ένα “δίγλωσσο μοντέλο” εκπαίδευσης, το οποίο ωστόσο δεν έγινε ποτέ εκπαιδευτική πράξη για διάφορους λόγους, οι σημαντικότεροι των οποίων είναι οι ακόλουθοι: α) Η απροθυμία των τότε τοπικών γερμανικών κυβερνήσεων να υιοθετήσουν και να χρηματοδοτήσουν ένα δίγλωσσο μοντέλο εκπαίδευσης β) η μάλλον αρνητική στάση των λοιπών ελληνικών πολιτικών δυνάμεων που δρούσαν τότε στη Γερμανία και γ) η ανάπτυξη μιας δυναμικής στους κόλπους των τότε συκροτούμενων ή ανασυγκροτούμενων Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων, η οποία δυναμική υπερσκέλιζε τους πρωτεργάτες και δημιουργούς της και τους οδήγησε στη διατύπωση του γενικόλογου αιτήματος για δημιουργία “Ελληνικών Σχολείων”.

Η τότε ανερχόμενη νέα πολιτική δύναμη στην Ελλάδα, το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΠΑΣΟΚ), στα πλαίσια μιας γενικότερης “φιλολαϊκής” πολιτικής υιοθέτησε τα αιτήματα των συλλογικών οργάνων των Ελλήνων γονέων σχετικά με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση των παιδιών τους.

Το σχολικό έτος 1982/83 το ΠΑΣΟΚ, ως κόμμα εξουσίας πλέον, επεχείρησε – και λόγω των πιέσεων των συλλογικών οργάνων των Ελλήνων γονέων στη Γερμανία, αλλά και λόγω των προεκλογικών του υποσχέσεων – να προωθήσει ένα μοντέλο εκπαίδευσης στη λογική των Αναπληρωματικών, Εναλλακτικών Σχολείων (Ersatzschulen), δηλαδή ένα είδος Δίγλωσσων Σχολείων.

Επειδή, όμως, στις αρχές της δεκαετίας οι συνθήκες στη Γερμανία δεν ήταν ακόμα ώριμες για τη δημιουργία δίγλωσσων μοντέλων εκπαίδευσης, οι προσπάθειες των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ δεν ευδοκίμησαν, όπως δεν είχαν ευδοκίμησει και οι αντίστοιχες των κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας.

Σ' αυτήν, λοιπόν, την ιστορική συγκυρία, δημιουργήθηκαν ως λύση ανάγκης τα λεγόμενα Συμπληρωματικά Σχολεία (Ergänzungsschulen), τα οποία κάθε άλλο παρά η πρώτη επιλογή των γονέων και των κυβερνήσεων ήταν. Ο τότε Έλληνας υπουργός Παιδείας είχε δηλώσει: "Τα Ergänzungsschulen είναι η τελευταία λύση, στην οποία είμαστε υποχρεωμένοι να καταφύγουμε, είναι μια λύση ανάγκης, κάποιος την είπαν λύση απελπισίας" (βλ. Μ. Δαμανάκης: Μετανάστευση και Εκπαίδευση, Gutenberg, Αθήνα 1987).

Αν πάρουμε ως κριτήριο τα ποσοστά επιτυχίας των αποφοίτων αυτών των σχολείων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και στον τομέα της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, καθώς και στην επαγγελματική αποκατάσταση¹ τότε η συνέχιση της λειτουργίας αυτών των σχολείων δεν νομιμοποιείται.

Κατά πόσο η ίδρυση των αμιγών Ελληνικών Ιδιωτικών Σχολείων της Γερμανίας κάτω από τις τότε δεδομένες ιστορικές συνθήκες ήταν ή όχι ένα ιστορικό λάθος θα το κρίνει ο ιστορικός της εκπαίδευσης.

Εκείνο, ωστόσο, που αποτελεί κοινή διαπίστωση και κοινό τόπο τόσο των γονέων όσο και των κυβερνητικών οργάνων Ελλάδας και Γερμανίας είναι ότι τα σχολεία αυτά δεν ανταποκρίνονται σήμερα στις ανάγκες των μαθητών και στις απαιτήσεις των καιρών και ότι πρέπει να "αναβαθμιστούν".

Βέβαια, η συγκεκριμένη παράγραφος 14 του άρθρου 8 καταργήθηκε πριν προλάβει να εφαρμοσθεί, επειδή φαίνεται ότι έγινε κατανοητό πως η κατάργηση ενός θεσμού προξενεί αναστάτωση και αντιδράσεις, όταν δεν έχει εξευρεθεί, πριν την κατάργησή του, εναλλακτική λύση.

Εναλλακτική λύση φαίνεται να αποτελούν σήμερα τα σχολεία διγλωσσικής εκπαίδευσης, τα οποία θα συνυπάρχουν με τις λοιπές μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Γερμανία, οι οποίες απευθύνονται στους μαθητές που είναι ενταγμένοι στις γερμανικές κανονικές τάξεις.

Η αναγκαιότητα ίδρυσης Δίγλωσσων Σχολείων στη Γερμανία δεν απορρέει και δεν νομιμοποιείται, βέβαια, από την αποτυχία των Ergänzungsschulen, αλλά από τις νέες ήδη διαμορφωμένες ή διαμορφούμενες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικο-πολιτισμικές συνθήκες και από εξελίξεις, όπως:

- Η παρουσία των Ελλήνων στη Γερμανία δεν αποτελεί πλέον Provisorium, αλλά μόνιμη κατάσταση.
- Η Ελλάδα είναι ένα από τα δεκαπέντε μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η προσήλωση της και ο προσανατολισμός της στην ευρωπαϊκή ιδέα αποτελούν γνώμονα χάραξης και της εκπαιδευτικής της πολιτικής.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη σειρά της, προωθεί τόσο μέσα από τη Συνθήκη για

¹ Βλ. σχετικά α) Boos-Ninning (κ.α) (1990): Berufswahlsituation und Berufswahlprozesse griechischer, italiemischer und portugiesischer Jugandlicher. Beitr. BA 140 Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung der Bundesanstalt für Arbeit. Nürnberg β) Δαμανάκης Μιχάλης (1993): Ομογενείς Φοιτητές σε Ελληνικά Πανεπιστήμια, Σμυρνιωτάκης, Αθήνα. γ) Εκθέσεις Σχολικών Συμβούλων. δ) Πρακτικά της Βουλής που αφορούν στο νόμο 2413/1996, συνεδρίαση 2 Μαΐου 1996.

την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Maastricht άρθρα 126,127,128), όσο και μέσα από άλλα κείμενα που αφορούν στην “Ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση”, στο πρόγραμμα Σωκράτης, στην προώθηση των ολιγότερο ομιλουμένων γλωσσών κλπ. την πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία στην Ευρώπη.

- Η Ενωμένη Ευρώπη καλείται να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στον σύγχρονο κόσμο, και ένα από τα ισχυρά της σημεία είναι το πολύμορφο και πολυσύνθετο μορφωτικό της κεφάλαιο.

- Η Γερμανία στο τέλος του αιώνα μας και στο κατώφλι του νέου αιώνα δεν είναι η Γερμανία των δεκαετιών του 1960, '70 και '80.

Αρκετά Υπουργεία Παιδείας των Ομόσπονδων χωρών έχουν ήδη αρχίσει να υλοποιούν μοντέλα εκπαίδευσης με σαφή διπολιτισμικό - διγλωσσικό και ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Παραδείγματα όπως τα Euroaschulen στην Έσση και στο Βερολίνο ή το πρόγραμμα Begegnungssprachen στη Βόρεια Ρηνανία Βεστφαλία και Έσση αποτελούν τεκμήρια για μια προσπάθεια επαναπροσανατολισμού του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος στα πλαίσια των ευρωπαϊκών και παγκόσμιων εξελίξεων.

- Η Γερμανική Πρεσβεία στην Αθήνα συζητά με την ελληνική κυβέρνηση την κατάρτιση ενός νέου Προγράμματος Σπουδών που θα οδηγήσει στη μετεξέλιξη των Γερμανικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης σε “Διπολιτισμικά – Διγλωσσικά Σχολεία”.

- Σημαντικό ρόλο, τέλος, παίζει η θέληση των γονέων αναφορικά με την αγωγή και εκπαίδευση των παιδιών τους.

Η σκοπιμότητα ίδρυσης Δίγλωσσων Σχολείων στη Γερμανία τεκμηριώνεται επίσης από παιδαγωγικής – εκπαιδευτικής πλευράς. Η επιτυχία σχολείων δίγλωσσης εκπαίδευσης σε άλλες χώρες, όπως για παράδειγμα στον Καναδά, μας επιτρέπουν να υποστηρίξουμε ότι παιδιά που έρχονται ήδη δίγλωσσα στο σχολείο και συνεχίζουν να καλλιεργούν σ’ αυτό και τις δύο γλώσσες ή παιδιά που ξεκινούν ήδη στην Α΄ τάξη του δημοτικού σχολείου με ένα δίγλωσσο πρόγραμμα, βρίσκονται σε πολύ πλεονεκτικότερη θέση απ’ ότι τα παιδιά που παρακολουθούν μονόγλωσσα προγράμματα.

Το ιδιαίτερο παιδαγωγικό ενδιαφέρον αυτών των σχολείων συνίσταται, επομένως, κατά κύριο λόγο στην καλλιέργεια και στην προώθηση του διπολιτισμικού – διγλωσσικού κεφαλαίου των μαθητών, καθώς και της ευρωπαϊκής και διαπολιτισμικής διάστασης της εκπαίδευσης (βλ. αρθ. 7 GG).

Με βάση, λοιπόν, τα παραπάνω δεδομένα η ίδρυση και λειτουργία “Διπολιτισμικών – Διγλωσσικών Σχολείων” (ελληνογερμανικών – γερμανοελληνικών) στη Γερμανία και στην Ελλάδα, αποτελούν λογική και φυσιολογική συνέπεια των εξελίξεων στις δύο χώρες και στην Ευρώπη, έκφραση των στενών οικονομικών, πολιτικών και πολιτισμικών δεσμών των δύο χωρών και μετάφραση των ευρωπαϊκών επιταγών, περί πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας και περί ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση, σε εκπαιδευτική πράξη.

4. Το νομικό πλαίσιο, σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία

Η νομοθεσία στη οποία θα στηριχθεί η ίδρυση και λειτουργία των Δίγλωσσων Σχολείων είναι η ακόλουθη:

Schulgesetze

Grundgesetz fuer die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949 zuletzt geaendert vom 03. November 1995 BASS (Bereinigte Amtliche Sammlung der Schulvorschriften Stichtag 1.7.97)

BASS 0-1 § 7 (Schulwesen)

Verfassung fuer das Land NRW vom 28 Juni 1950 zuletzt geaendert vom 24 November 1994 BASS 0-2

§ 8 (Elternrecht und Schulpflicht),

§ 10 (Schulverfassung),

§ 12 (Schularten)

§ 13 (Schultoleranz)

§ 14 (Religionsunterricht)

§ 15 (Lehrerbildung)

Erstes Gesetz zur Ordnung des Schulwesens in NRW (Schulordnungsgesetz - SchOG) vom 8 April 1952 zuletzt geaendert vom 17 Mai 1994 BASS 1-1

§ 36 -41 (Ersatzschulen)

§ 42-45 (Ergaenzungsschulen)

Schulverwaltungsgesetz (SchVG) vom 18 Januar 1985 zuletzt geaendert durch Gesetz vom 24. April 1995 BASS 1-2

§ 20 (Schulleitung und Schulleiter)

§ 21 (Vertretung des Schulleiters)

§ 21a (Beseztung des Schulleitung)

5. Verordnung ueber die Ersatzschulen (ESch-VO) vom 27. September 1994) BASS 10-02 Nr. 1

§ 1-11

Schulaufsicht ueber Ersatzschulen vom 23.10.1993 BASS 10-32 Nr. 54

§ 1-2

Verordnung ueber den Bildungsgang in der Grundschule vom 14.11.96 BASS 13-11 Nr. 1.1, Verwaltungsvorschriften zu Verordnung ueber den Bildungsgang in der Grundschule vom 19.3.97 BASS 13-11 Nr. 1.2

Verordnung ueber die Abschluesse und die Versetzung in der Sekundarstufe I (AVO-S I) vom 19 Juli 84 zuletzt geaendert durch Verordnung vom 19 Mai 1993 BASS 13-21 Nr. 1.1

Verwaltungsvorschriften zur ueber die Abschluesse und die Versetzung in der Sekundarstufe I (VVzAVO-S I) vom 29 7. 83 zuletzt geaendert durch Verordnung vom 19 Mai 1993 BASS 13-21 Nr. 1.2

Verordnung ueber die Bildungsgaegen und die Abiturpuefung in der gymnasialen Oberstufe(Ausbildungs-n und Pruefungsornug gemaess Pargr.26b SchVG-APO-GOSt)

vom 28.Maerz 1979, zuletzt geaendert durch Verordnung vom 27.Februar 1997,BASS 13-32 Nr.3.1

Verwaltungsvorschriften zur Verodnung ueber die Bildungsgaegen und die Abiturpuefung in der gymnasialen Oberstufe (VVzAPO-GOSt)Rerl v.KM 19.7.1979BASS 13-32 Nr.3.2

Einstellung von Lehrerinnen und Lehrern in den oeffentlichen Schuldienst des Landes Nordreihn-Westfalen BASS 21-10 RdErl. vom 11.9.1997

Παρακάτω παραθέτουμε μετάφραση των σημαντικότερων για το θέμα μας άρθρων της γερμανικής νομοθεσίας:

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

από 23 Μαΐου 1949

όπως αναθεωρήθηκε με νόμο

από 3 Νοεμβρίου 1995

- Απόσπασμα -

Άρθρο 7

(ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

(4) Παρέχεται το δικαίωμα για ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών σχολείων. Τα ιδιωτικά σχολεία που λειτουργούν ως εναλλακτικά (εναλλαγματικά) των δημοσίων σχολείων χρήζουν κρατικής αδείας και υπόκεινται στους νόμους των ομόσπονδων χωρών. Άδεια χορηγείται όταν τα σχολεία δεν υπολείπονται των δημόσιων σχολείων στους τομείς των διδακτικών σκοπών και στόχων, των εγκαταστάσεων, καθώς και της επιστημονικής κατάρτισης του διδακτικού προσωπικού, και εφόσον δεν γίνεται διαχωρισμός των μαθητών με βάση την οικονομική κατάσταση των γονέων τους. Δεν χορηγείται άδεια σε περίπτωση που δεν διασφαλίζεται επαρκώς η οικονομική και νομική θέση του διδακτικού προσωπικού.

(5) Άδεια για ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικού δημοτικού σχολείου χορηγείται μόνο σε περίπτωση που η εκπαιδευτική αρχή διακρίνει την ύπαρξη κάποιου ειδικού παιδαγωγικού διαφέροντος, ή μετά από αίτηση των γονέων και των κηδεμόνων, σε περίπτωση που το σχολείο πρόκειται να λειτουργήσει ως ανοικτό σχολείο [για

μαθητές ανεξαρτήτως θρησκειύματος ή ιδεολογικών πεποιθήσεων], ως θρησκευτικό σχολείο ή ως σχολείο ορισμένης κοσμοαντίληψης και με την προϋπόθεση ότι δεν λειτουργεί στην ίδια διοικητική περιφέρεια δημόσιο σχολείο του είδους αυτού.

(6) Η κατάργηση των σχολείων προσχολικής αγωγής εξακολουθεί να ισχύει.